

GENEL TURİZM VİZE DERS NOTLARI:

KAPSAMLI SINAV ÖZETİ

Bu özet, "Genel Turizm" ders notlarının tamamını kapsayacak şekilde, sınavda çıkması muhtemel tanımlar, sınıflandırmalar ve önemli detaylar üzerine kurulmuştur.

BÖLÜM 1: TEMEL KAVRAMLAR

1. Boş Zaman (Leisure Time)

- Tanım:** Kişinin iş zamanı (çalışma) ve fizyolojik ihtiyaçlarını (yeme, içme, uyku vb.) karşıladığı zaman dışında kalan, tamamen kişinin tasavvuruna ve tercihine kalmış, bireysel veya grup halinde özgürce yapılan faaliyetlere ayrılan zaman aralığıdır.
- Örnekler:** Kitap okumak, spor yapmak, sinemaya gitmek, alışveriş yapmak, pikniğe gitmek ve turizme katılmak.

2. Turizm Nedir?

- Etimoloji (Köken):** Latince "tornus" (dönme hareketi) kelimesinden gelir. İngilizce "tour", hareket edilen yere **geri dönmek şartıyla** yapılan seyahatleri ifade eder.
- Temel Unsurlar:**
 - Seyahat (Dinamik Unsur):** Yer değiştirme.
 - Konaklama (Statik Unsur):** Geçici olarak kalma.
- Önemli Kriterler (Hunziker & Krapf):**
 - Kalış sürekli olmamalı, belli bir süre ile sınırlanmalıdır.
 - Gelir elde edilmemelidir.
- AIEST Tanımı (Modern Tanım):** insanların **devamlı ikamet ettikleri**, çalışıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına **seyahatleri** ve buralardaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, **geçici konaklamalarından** doğan olaylar ve ilişkiler bütünüdür.

AIEST Tanımına Göre Ölçütler (Sınav İçin Kritik)

Bir seyahatin turizm sayılabilmesi için 4 temel ölçüt:

- Seyahatin devamlı ikamet edilen yerler **dışında** yapılması.
- Konaklama sırasında **turizm işletmelerinin** (otel, restoran vb.) mal ve hizmetlerinin talep edilmesi.
- Konaklamanın **geçici** olması.
- Seyahatin **gelir elde etmek amacıyla yapılmaması**.

AIEST Tanımına Göre Neler Turizmdir?

- Kongre ve iş seyahatleri
- Kısa süreli seyahatler

- Kırda şehrə seyahatler
- Sağlıq turizmi
- Sayfiye yerlərindəki ikinci evlərdəki konaklamalar

AİEST Tanımına Göre Neler Turizm Değildir?

- Öğrencilerin **uzun süreli** konaklamaları (Örn: Yurt)
- İş arama veya devamlı yerleşme amaçlı seyahatler
- Günlük ihtiyaçlar için yapılan olağan seyahatler (Örn: İşe gidip gelmek)

3. Turist Kimdir? (Turist ve Günübirlikçi Ayrımı)

- **Turist:** Para kazanma amacı olmaksızın; dinlenmek, eğlenmek, kültürel, bilimsel, ailevi, iş, sağlık vb. nedenlerle oturduğu yer dışına geçici olarak çıkan ve ziyaret ettiği yerde **en az 24 saat kalan (yani en az bir gece konaklayan)** ve **1 yıldan az** süreyle seyahat edip kalan kimsedir.
- **Günübirlikçi:** Ziyaret edilen ülkede/yerde **24 saatten az kalan**, yani **geceleme yapmayan** ziyaretçidir.
- **ÖNEMLİ İSTİSNA:** Kurvaziyerler (gemi ile yolculuk edenler), limanda 24 saatten az kalsalar (geceleme yapmasalar) bile **turist** olarak kabul edilirler.

Turist Olarak Kabul Edilenler:

- Zevk, aile, sağlık amacıyla yolculuk edenler.
- Bilimsel, idari, dini, sportif toplantılara katılanlar.
- Ticari nedenlerle (iş görüşmesi) yolculuk edenler.
- Deniz gezileri (Kurvaziyer) ile gelenler (24 saatten az kalsalar bile).

Turist Olarak Kabul Edilmeyenler (Sınav İçin Kritik):

- Ülkeye **iş sözleşmesi** ile veya bir işte çalışmak için gelenler.
- **Diplomatlar** (kamu amaçlı görevliler).
- Ülkede **yerleşmek**, devamlı kalmak için gelenler.
- Okullardaki **uzun süreli** öğrenciler.
- Bir **sınır bölgesinde** ikamet edip komşu ülkeye çalışmak için gelenler.
- Bir ülkede durmaksızın **transit geçenler** (seyahatleri 24 saat aşsa bile).

BÖLÜM 2: TURİZMİN DİĞER BİLİM DALLARI İLE İLİŞKİSİ

- **Ekonomi:** Turizmin istihdam, milli gelir, ihracat ve **ödemeler dengesi** üzerindeki etkileri. (**Çarpan etkisi**).
- **Coğrafya:** "Turizm Coğrafyası" alt disiplini. Mekana yayılış, bölgeler üzerindeki etki, arazinin **taşima kapasitesi**.
- **İşletme:** "Turizm İşletmeciliği" alt disiplini. Konaklama, yeme-içme, acenteler. İşletme fonksiyonları (finans, pazarlama, İK) uygulanır.
- **Sosyoloji:** "Turizm Sosyolojisi" alt disiplini. Turizm toplumsal bir olaydır. Farklı kültürlerin etkileşimi, **sosyal değişim**, yerli toplumun turizmden nasıl etkilendiği.

- **Psikoloji:** Turizme katılmadaki temel bekleni **"psikolojik tatmin"**dir. Motivasyon, bekleni, tutum, memnuniyet algısı.
- **Antropoloji:** "İnsan bilimi." İlkel kültürleri, kabileleri, hayat tarzını inceler. Turizmin kültürel gelenekleri koruma yönü.
- **Tarih ve Arkeoloji:** Turizmin **ana çekicilik unsurlarını** (tarihi yapıtlar, ören yerleri) sağlarlar.
- **Hukuk:** Yasal düzenlemeleri zorunlu kılar (Tüketicilerin koruma, iş hukuku, vergi hukuku, **Turizm Teşvik Kanunu**, kıyı kanunu vb.).
- **Mühendislik-Mimarlık:** Ulaşım araçlarındaki gelişmeler (Mühendislik), özgün mimari tasarımlar (Mimarlık).
- **Siyasal Bilimler:** Turizm ancak **barışçıl ortamlarda** ve özgürlüklerin olduğu alanlarda gelişir. Uluslararası ilişkiler.
- **Tıp:** Turistlerin sağlık sorunları (kaza, bulaşıcı hastalık) ve **sağlık turizmi** (medikal, termal, estetik cerrahi).
- **Eğitim:** Hizmet kalitesi için **nitelikli insan gücüne** ihtiyaç vardır.

BÖLÜM 3: TURİST TİPOLOJİLERİ (ÇOK ÖNEMLİ)

1. Cohen Tipolojisi (1972)

Turistleri "formal turizm endüstrisine" olan yakınlık/uzaklıklarına göre 4'e ayırrı:

1. **Örgütlü Kitle Turisti:**
 - En az esnek olan. Tamamen **paket tura** bağımlı.
 - Grup halinde hareket eder. (Otel, yemek, gezi önceden bellidir).
 - Formal turizm endüstrisine tam bağımlıdır.
2. **Bireysel Kitle Turisti:**
 - Genel hatlarıyla paket tura uyar ama **bir nezze özgürlük** ister.
 - Program dışına çıkabileceğinin daha esnek paketler talep eder (Örn: Ulaşım+Konaklama alır, gezmeyi kendi yapar).
3. **Gezgin (Gezici):**
 - Tamamen **bağımsız** hareket eder. Seyahat planını kendi yapar.
 - Diğer turistlerle temastan kaçınır, **yerel insanlarla tanışmak** ister.
 - Ancak **güvenlik ve rahatlık bekentisi** vardır.
4. **Başıboş Turist (Aylak):**
 - Önceden planı yoktur, anlık hareket eder.
 - Kendini **yerel toplumun bir parçası** olarak kabul ettirme eğilimindedir.
 - **Formal turizm endüstrisine en uzak turist** tipidir.

2. Plog Tipolojisi (1977)

Turistleri kişilik yapılarına (risk alma) göre 2'ye ayırrı:

1. **İçedönük (Psikosentrik) Turist:**
 - Macerayı **sevmez**, risk almaz.
 - Bilinen, **popüler**, denenmiş destinasyonları tercih eder.

2. Dışadönüklek (Allosentrik) Turist:

- Macerayı ve risk almayı sever.
- Egzotik, keşfedilmemiş destinasyonları ve bireysel seyahatleri tercih eder.

(Plog, bu iki uç arasında "orta merkezli" gibi ara kategorilerin de olduğunu belirtir.)

3. Smith Tipolojisi (1989)

Turistleri yerel kültürle etkileşimlerine göre 7'ye ayırır (ilk 5'i önemlidir):

1. **Araştırcı:** Yeni bilgi/bulgu arar. Giyim, barınma, beslenme konusunda **yerel geleneklere tam uyumludur**.
2. **Seçkin:** Bilgi arttırma amacı güder. Yerel halk ile uyumludur.
3. **Garip:** Sade hizmet tercih eder. Kalabalıktan uzaklaşmak ister.
4. **Olağanlışı:** Organize turları tercih eder. **Yerel kültüre az ilgi** duyar.
5. **Kitlemsi:** Bireysel ya da küçük gruplar halindedir. **Kitle turizminin başlangıç aşaması** olarak bilinirler.

BÖLÜM 4: DESTİNASYON, İMAJ VE ETKİLEŞİM

- **Turistik Alan (Yöre):** Turizm bakımından güçlü çekim elemanlarına (doğal, tarihi) ve turistik donanımlara (otel, yol) sahip yer.
- **Destinasyon:** Ziyaretçilerin ilgisini çeken, onları cezbeden yer.
- **Turist Özelliklerinin Analizi Neden Önemlidir?**
 - Turistik taşıma kapasitesini belirlemede.
 - Turistik ürünün şekillenmesinde.
 - Turizmi geliştirme planlarının hazırlanmasında.

Turist Özellikleri Nelerdir?

1. **Sosyo-Ekonominik Özellikler:** Gelir düzeyi, meslek, din, motivasyon, beklentiler.
2. **Kullanım Düzeyleri:** Ziyaretçi sayısı, yoğunluk, mekânsal dağılım.
3. **Ziyaretçilerin Kalış Süreleri:** Kalış süresi uzadıkça, yerel halk ile temas ve sosyal etkileşim artar.
4. **Turistik Faaliyet Türleri:** Turistin amacı (örn: **Merak güdüsü** ile giden turist, **sağlık amacıyla** gidenden daha fazla yerel halkla etkileşime girer).
5. **Turistlerin Tatmin Düzeyleri:** Beklentilerin karşılanması. Memnuniyet, tekrar gelme isteğini ve destinasyonun imajını etkiler.

Turistik Alanın İmajı

- **İmaj Tanımı:** Birey veya grubun bir nesne/alan hakkında sahip oldukları **bilgi, izlenimler, önyargılar, hayaller ve hissi düşünceler**.
- **İmaj ve Gerçeklik (Kritik):** İmaj (beklenti) ile gerçek durum (deneyim) arasındaki fark ne kadar büyükse, turistin **memnuniyetsizliği** de o kadar büyük olacaktır.
- **İmaj Çatışması:** Resmi yönetimin hedeflediği imaj ile (örn: kültür turizmi) tur

operatorünün pazarladığı imaj (örn: ucuz, alkol ağırlıklı) çatışabilir.

BÖLÜM 5: TURİZMİN SOSYAL YÖNLERİ (SUÇ VE ÇATIŞMA)

1. Turizm ve Suç

- Yoğun sezonda artan göç hareketleri suç oranlarını artırır.
- Sadece yerel halktan turiste değil, turistten turiste veya turistten yerel halka suçlar da görülür.
- **Başlıca Suç Türleri:** Cinsel saldırı, fahişelik, kapkaçcılık, dolandırıcılık, hırsızlık, terörist eylemler.
- **Araştırma (İstanbul):** Turistlerin en fazla müsteki olduğu suç türü **%52.9 ile hırsızlıktır.**

2. Turistler Arasındaki Çatışmalar

Turist grupları içinde de çatışmalar yaşanabilir:

- **İlgi Çatışması:** Gezide "nereye gidileceği" konusunda anlaşmazlık.
- **Çıkar Çatışması:** Otobüste "cam kenarında oturma" veya "grup liderine yakın olma" isteği.
- **Kişilik Farklılıklarını:** Alıngan, inatçı, sınırlı vb. kişilikler.
- **Davranış Çatışması:** Gruptaki birinin kötü kokması, müstehcen fikralar anlatması.
- **Cinsel Çatışmalar:** Gruptaki bir kişiyi paylaşamama.
- **Aile Çatışmaları:** Çalışırken ayrı olan çiftlerin tatilde **sürekli bir arada olmaya alışık olmamaları.**
- **Konum ve Kültür Farklılıklarını:** Sosyal statü farkları.

BÖLÜM 6: TURİZMİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1. İlk Çağ'da Turizm

- **Başlangıç: M.Ö. 4000 Sümerler** (Yazı, tekerlek ve parayı bularak seyahati kolaylaştırdılar).
- **İlk Gezginler: Fenikeliler** (Ticaret amaçlı İpek Yolu ve Amber Yolu).
- **Roma İmparatorluğu: Güvenli yollar** ve konaklama istasyonları kurdular. Asillerin boş zamanı ve geliri vardı.
- **Eski Yunan: Olimpiyat oyunları** (Modern spor turizminin ilk örneği).
- **İlk Turizm Yazarı: Herodot**.

2. Orta Çağ'da Turizm

- **Gerileme Dönemi:** Roma'nın çöküşü, **feodal düzen**, yollarda can ve mal güvenliğinin kalmaması, din adamlarının baskısı seyahatleri azalttı.
- **Ana Motivasyon: Din (Hac Turizmi):**
 - Hristiyanlar: Kudüs ve Efes.

- Müslümanlar: Mekke ve Medine.
- **Haçlı Seferleri:** Turizmi dolaylı olarak etkiledi.
- **Ünlü Seyyahlar:**
 - **Marco Polo:** Çin'e seyahat etti. Avrupa'ya "**uçan para**" (**kağıt para**) sistemini tanıttı.
 - **İbni Batuta:** Ömrünün büyük kısmını seyahatle geçirdi (Arabistan, Anadolu, Hindistan).
- **Türklerde Konaklama:**
 - **Kervansaray:** Ticaret yolları üzerinde (kervanların korunması, konaklaması, yeme-içme, tamir).
 - **Han:** Şehir ve kasaba içinde, ticari amaçlı (Örn: Bursa Koza Han).

3. Rönesans Dönemi'nde Turizm

- **Ana Motivasyon: Kültür ve Eğitim:** Dini seyahatlerin yerini **sanat merkezlerine** (İtalya, Roma) yapılan seyahatler aldı.
- **Grand Tour (Büyük Tur):** 17. ve 18. yy'da Avrupalı aristokrat ailelerin çocuklarını (1 ila 3 yıl süren) **eğitim seyahatlerine** göndermesi. (Gidilen yerler: Mısır, Yunanistan, İtalya, Anadolu).
- **Coğrafi Keşifler:** Colomb, Vascodö Gama, Mecallan.
- **Türk Seyyahlar:** Piri Reis (Kitab-ı Bahriye) ve **Evliya Çelebi** (Seyahatnâme).

4. Endüstri Devrimi ve Modern Turizm

- Endüstri Devrimi ile kırdan kente göç, fabrikalaşma, kapitalizm, sosyal sınıflar ve metropoller (büyük şehirler) ortaya çıktı.
- **Devrimin İnsan Yaşamına Etkileri (Kritik):**
 1. Gelir arttı, satın alma gücü yükseldi.
 2. Çalışma süresi azaldı, **boş zaman** arttı.
 3. Çalışanlara ücretli tatil hakkı verildi.

BÖLÜM 7: TURİZMİN GELİŞMESİNİNE ETKİ EDEN NEDENLER (ÇOK ÖNEMLİ)

1. **Boş Zamanın Artması:** Günlük çalışma süresinin (örn: 8 saat) inmesi ve emeklilik süresinin uzaması (**Üçüncü Yaş Turizmi**).
2. **Ücretli Tatil Hakkı:** Boş zamanı değerlendirecek gelirin olması. Turizmin temel önkoşuludur.
3. **Teknolojik Gelişmeler:**
 - **Ulaştırma:** Gemi, tren, havayolu (hız, ucuzluk, konfor, güvenlik).
 - **İletişim:** TV ve internetin yaygınlaşması (gördüğü yerleri merak etme).
4. **Gelir Düzeyinin Artması:** Turizmin en önemli önkoşuludur. Gelir olmadan turizm olmaz.
5. **Kentleşme ve Nüfus Artışı:** Şehirlerdeki **hava ve gürültü kirliliğinden**, kalabalıktan kaçma isteği.
6. **İnsan Ömrünün Uzaması:** Emeklilik döneminde sağlıklı olan bireylerin seyahat etmesi.

7. **Sosyal Güvenlik:** İnsanların "yarınını güvence altına alması". Sosyal güvencesi olmayan turizme katılamaz.
8. **Seyahat Özgürlüğü:** Anayasal bir haktır. **Vize uygulamaları** seyahat özgürlüğünün önündeki engellerdir.
9. **Turizm Bilincinin Oluşması:** İnsanların yenilik, merak, dinlenme ve eğlenme ihtiyacı duyması.
10. **Kültür ve Eğitim Düzeyinin Artması:** Eğitim düzeyi yükseldikçe, dünyayı, tarihi ve kültürleri görme isteği artar.
11. **Avrupa Birliği:** Üye ülkelere sağlanan hibeler, teşvikler ve serbest dolaşım.

Thomas Cook'un Önemi

- **Modern anlamda ilk turizm hareketini başlatmıştır.**
- **1841:** Leicester'a 571 kişilik ilk turunu düzenledi (1 şilin bedelle, kar amacı gütmenden).
- **"Tur Organizatörü"** mesleğini yaratmıştır.
- **1860:** İlk seyahat şirketi **"Thomas Cook Travel"**'yı açmıştır.

BÖLÜM 8: TURİZM PERSONELİ

- **Gruplandırma:**
 - **Kadroya göre:** Kadrolu (devamlı) ve **Geçici (mevsimlik)** personel.
 - **Niteliğe göre:** **Kalifiye** (şef garson) ve **Niteliksiz** (temizlikçi).
 - **Kuruma göre:** İşletme personeli (otel,acente), Kamu personeli (Bakanlık, Turizm Polisi), Sosyal kurum personeli (Dernek).
- **Başlıca Personel Türleri:**
 - **Turizm Polisi:** Yabancı dil bilen, turistlere yardımcı olan, güvenlik, kontrol ve danışma hizmeti veren personel.
 - **Otel Müdürü:** Oteli yöneten kişi. 3 temel beceriye sahip olmalı:
 1. **Kavramsal Beceriler:** Planlama, politika belirleme.
 2. **Beşeri Beceriler:** İnsanlarla iyi ilişkiler kurma.
 3. **Teknik Beceriler:** Servis, mutfak, rezervasyon gibi iş bilgisi.
 - **Resepsiyon:** Karşılama, uğurlama, (check-in/check-out) işlemleri.
 - **Yiyecek-İçecek (F&B):** Sipariş alan, sunan, hesap alan (Restoran şefi, garson, komi, barmen).
 - **Kat Hizmetleri (Housekeeping):** Odaların hazırlanması, genel mekanların temizliği.
 - **Mutfak:** Yiyecekleri hazırlayan (Aşçıbaşı, aşçı, bulaşıkçı).
 - **Halkla İlişkiler (PR):** İşletme ile çevre (halk, basın, acenteler) arasında olumlu ilişkiler kurar.
 - **İşletme İçi PR Görevleri:** Çalışanların moralini ve bağlılığını artırmak (Örn: Ayın personeli seçimi, personel gazetesi, yarışmalar).
 - **İşletme Dışı PR Görevleri:** İşletmeyi tanıtmak, iyi ilişkiler kurmak (Örn: Sosyal yardım amaçlı geceler, sergiler, basın bültenleri).
 - **Güvenlik:** Yangın, kaza, hırsızlık, kavga gibi olaylara karşı tedbir alır.

BÖLÜM 9: TURİZM FAALİYETLERİNİN SINIFLANDIRILMASI (ÇOK ÖNEMLİ)

1. Katılan Kişi Sayısına Göre

- Bireysel (Ferdi) Turizm:** İnsanların tek başına katıldığı turizm. Genellikle üst gelir grubu veya gençler.
- Kitle Turizmi:** İnsanların paket turları tercih ettiği, kalabalık gruplar halinde yapılan ve sürekliliği olan turizm.
- Grup Turizmi:** Belirli grupların (dernek, öğrenci, meslek grubu) katıldığı, genellikle 11-16 kişi arası olan turizm. Kitle turizminden farkı, **grupların devamlılık arz etmemesidir**.

2. Ziyaret Edilen Yere Göre

- İç Turizm (In-going):** Bir ülke vatandaşlarının **kendi ülke sınırları içinde** turizme katılması.
 - Pasaport, vize, döviz gerektirmez.
 - Döviz getirici etkisi yoktur.**
 - Önemli faydası: **Ulusal gelirin bölgeler arasında dengeli dağılımını** sağlar.
 - Türkiye'deki Türleri:** İkinci konutlara gidiş, köye yönelik (akraba ziyareti), yurtdışındaki vatandaşların geliş'i.
- Dış Turizm (External):** Ülke sınırları dışına yapılan veya dışarıdan ülkeye gelen seyahatler. Pasaport, vize, döviz gerektirir. İkiye ayrılır:
 - Dış Aktif Turizm (IN-COMING):** Yabancıların bir ülkeye gelmesi. (Örn: Alman turistin Türkiye'ye gelmesi). Ülkeye **DÖVİZ GİRİŞİ** sağlar. (İhracat etkisi).
 - Dış Pasif Turizm (OUT-GOING):** Ülke vatandaşlarının başka bir ülkeye gitmesi. (Örn: Türk turistin İtalya'ya gitmesi). Ülkeden **DÖVİZ ÇIKIŞI** yaratır. (İthalat etkisi).

3. Katılanların Yaşlarına Göre

- Gençlik Turizmi (15-24 Yaş):** Aile olmaksızın katılım. Genellikle hostel, pansiyon, çadır gibi ucuz konaklamayı tercih ederler.
- Yetişkin (Orta Yaşı) Turizmi (25-60 Yaş):** Aktif çalışma dönemindeki insanların katıldığı turizm. Genellikle **yaz aylarında** (ücretli izin döneminde) yoğunlaşır.
- Üçüncü Yaş Turizmi (60+ Yaş):** Emeklilik dönemindeki insanların katıldığı turizm. İnsan ömrünün uzamasıyla önemi artmıştır.

4. Katılanların Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre

- Sosyal Turizm:**
 - Tanım:** Ekonomik bakımdan **zayıf olan kitlelerin** (işçi, memur, emekli, genç, bedensel özürlü) çeşitli **teşvikler ve özel önlemlerle** turizm etkinliklerine katılımlarının sağlanmasıdır.
 - Amacı:** Toplumsal kaynaşmayı sağlamak, çalışan kitlelerin düşünce ve değer yargılarını genişletmek.

- **Uygulamaları:** Tatil kredileri, ulaştırmada indirimler, özel tatil çekleri, taksitle tatil, kamu kamplarının kullanılması.
2. **Lüks Turizm:**
- **Tanım:** **Yüksek gelir grubunda** yer alan, ekonomik gücü yüksek kesimlerin katıldığı turizm biçimidir.
 - **Özellikleri:** Paket tur tercih etmezler, kendi özel ulaşım araçları (jet, yat) ve bazen kendi özel hizmetçileriyle seyahat ederler.
 - **Tercih Ettiği Türler:** Av turizmi, golf turizmi, kruvaziyer turizmi, kumar turizmi.